

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2023. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.6.10>

УДК 336.13: 366.64

М. М. Забаштанський,

*д. е. н., професор, директор ННІ бізнесу, природокористування і туризму,
Національний університет «Чернігівська політехніка»*

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9417-0163>

І. П. Сидор,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет*

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-4410-7083>

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

M. Zabashtanskyi,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Director of the Educational-Scientific
Institute of Business, Environmental Management and Tourism,
Chernihiv Polytechnic National University*

I. Sydor,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of
Finance S. Yuriy, Western Ukrainian National University*

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN VOCATIONAL EDUCATION: DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE

Стаття присвячена дослідженню актуальних питань застосування державно-приватного партнерства (ДПП) у професійній освіті в контексті вітчизняного та зарубіжного досвіду. Акцентовано увагу на необхідності використання передового зарубіжного досвіду з впровадження проектів ДПП у професійній освіті з метою підготовки високо кваліфікованих фахівців відповідно до вимог ринку праці. Зокрема, наголошено на передовому досвіді Німеччини стосовно реалізації проектів ДПП, який передбачає формування тісних партнерських відносин між державою (чи органами місцевого самоврядування), приватними структурами та закладами ПТО, при яких кожна зі сторін задовольняє власні інтереси. Так, позитивними аспектами для держави у ДПП чи органів місцевого самоврядування відмічено можливість додаткового фінансування закладів ПТО, керівництво та контроль в освітньому процесі, участь у формуванні стандартів професійної освіти та інше. Для підприємницьких структур позитивними аспектами участі у ДПП в професійній освіті є доступ до кваліфікованих робочих кадрів, підвищення продуктивності праці, її якості, дешева робоча сила, участь в освітньому процесі та інше. Для закладів ПТО та учнів, які в них навчаються позитивні аспекти участі у проектах ДПП вбачаються у забезпеченні практико орієнтованого навчання, набуття знань, вмінь і навичок безпосередньо на виробництві, можливість поєднувати навчання та працю, отримання заробітної плати, набуття відповідної кваліфікації та робота з кваліфікованими кадрами на виробництві.

Обґрунтовано сучасні виклики, які стоять перед ефективним впровадженням ДПП в професійній освіті в Україні, зокрема, що стосується відповідності діючої нормативно-правової бази, пошуку інструментів заохочення для приватного бізнесу займатися підготовкою фахівців в сфері професійної освіти безпосередньо на виробництві, удосконалення організації та методологічного забезпечення освітнього процесу в професійній освіті та її відповідність вимогам часу і ринку праці.

У статті наголошено на необхідності модернізації системи професійної освіти в Україні в частині розробки довгострокової стратегії розвитку ДПП та моделі ДПП у сфері професійної освіти, адже ДПП виступає потенційним інструментом у соціально-економічному розвитку країни та сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності країни на світовому ринку.

The article is devoted to the study of topical issues of the use of public-private partnership (PPP) in professional education in the context of domestic and foreign

experience. Attention was focused on the need to use advanced foreign experience in the implementation of PPP projects in professional education in order to train highly qualified specialists in accordance with the requirements of the labor market. In particular, the advanced experience of Germany regarding the implementation of PPP projects is emphasized, which involves the formation of close partnership relations between the state (or local self-government bodies), private structures and VET institutions, in which each of the parties satisfies its own interests. Yes, the possibility of additional financing of VET institutions, leadership and control in the educational process, participation in the formation of professional education standards, etc. were noted as positive aspects for the state in PPPs or local self-government bodies. For business structures, the positive aspects of participation in the PPP in professional education are access to qualified workers, increased labor productivity, its quality, cheap labor, participation in the educational process, and others. For VET institutions and students who study in them, the positive aspects of participation in PPP projects are seen in the provision of practice-oriented education, acquisition of knowledge, skills and abilities directly in production, the opportunity to combine study and work, receiving a salary, acquiring appropriate qualifications and working with qualified personnel in production.

The modern challenges facing the effective implementation of PPP in vocational education in Ukraine are substantiated, in particular, as regards compliance with the current regulatory and legal framework, the search for incentive tools for private businesses to engage in the training of specialists in the field of vocational education directly at the workplace, improvement of the organization and methodological support of educational process in professional education and its compliance with the requirements of time and the labor market.

The article emphasizes the need to modernize the vocational education system in Ukraine in terms of developing a long-term PPP development strategy and a PPP model in the field of vocational education, because PPP is a potential tool in the socio-economic development of the country and contributes to increasing the level of the country's competitiveness in the world market.

Ключові слова: професійна освіта, державно-приватне партнерство, дуальна освіта, практико орієнтоване навчання, приватний партнер, стейкхолдер, стандарт професійної освіти.

Key words: professional education, public-private partnership, dual education, practice-oriented training, private partner, stakeholder, professional education standard.

Постановка проблеми. Сучасна система професійної освіти передбачає швидке, якісне та адекватне реагування на динамічний економіко-технологічний розвиток суспільства. Економічний поступ держави передбачає необхідність здійснення підготовки кваліфікованих фахівців у сфері професійної освіти відповідаючи на запити роботодавців. В даному контексті актуальними питаннями виступають модернізація системи професійної освіти України в частині тісної співпраці закладів ПТО з виробничими структурами (приватними партнерами), яка забезпечить суттєвий вплив на підготовку якісних практико орієнтованих робітничих кадрів. Відтак, стратегічними завданнями держави сьогодні є розвиток системи професійної освіти в контексті її інтеграції на засадах державно-приватного партнерства (ДПП).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню актуальних питань щодо запровадження ДПП у професійній освіті присвятили свої праці такі вітчизняні науковці та практики, як: О. Бородієнко, Д. Вороніна-Пригодій, І. Дьоміна, Н. Дутко, С. Кравець, І. Петрова, В. Радкевич, І. Савченко та інші.

Віддаючи належне вагомим напрацюванням даних науковців та практиків відмітимо, що питання специфіки застосування державно-приватного партнерства, як інструменту сприяння розвитку професійної освіти в частині підготовки практико орієнтованого фахівця відповідаючи на запити ринку праці, вимагає додаткового розгляду.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження вітчизняної та зарубіжної практики використання ДПП як інструменту сприяння розвитку професійної освіти в частині підготовки високо кваліфікованого фахівця відповідно до умов часу та викликів ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модернізація системи професійної освіти в Україні передбачає перегляд та вдосконалення чинного законодавства з метою формування сприятливого середовища для поступального розвитку ДПП в професійній освіті, надання методичної та організаційної допомоги органам місцевого самоврядування, приватним структурам, закладам ПТО, які здатні співпрацювати на засадах партнерських відносин в межах ДПП, а також розробка механізмів інвестиційної

привабливості проектів в професійній освіті, що дозволить вирішити низку актуальних завдань соціально-економічного розвитку територій, регіонів та держави в цілому.

Міністерство освіти та науки України співпрацює з підприємствами і організаціями в частині комплексного, конструктивно-систематизованого та взаємовигідного співробітництва з метою забезпечення якісної підготовки професійних кадрів, залучення додаткових фінансових та матеріальних ресурсів для розвитку професійно-технічної освіти та її зорієнтування на сучасних цифрових, технічних і технологічних умовах. На сьогодні обидві сторони сприяють розвитку співробітництва з напрямів, поданих у таблиці 1.

Передумовою успішного впровадження ДПП у професійній освіті є дуальна форма освітнього процесу у ПТНЗ, яка передбачає опанування теоретичного матеріалу у навчальному закладі з педагогами, а практичне навчання проходить безпосередньо на виробництві під керівництвом майстра. «Дуальність, як методологічна характеристика професійної освіти, передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки спеціалістів певного профілю в рамках організаційно відмінних форм навчання (Hebert Baumann)» [6]. Даний підхід суттєво відрізняється від практики практичних відпрацювань, адже в його основі лежить не лише закріплення теоретичних знань на практиці, а й безпосереднє навчання в умовах виробництва. Найбільшою часткою участі роботодавців у дуальній освіті у ПТНЗ за регіонами характеризується: місто Київ – 175 закладів ПТО; Житомирська область – 160 закладів ПТО; Львівська область – 134 заклади ПТО; Хмельницька і Вінницька області – 125 закладів ПТО; Рівненська область – 111 закладів ПТО [4].

Таблиця 1. Основні напрями співробітництва МОНУ та підприємствами і організаціями на базі ДПП [3]

<i>Напрями співробітництва</i>	<i>Підписані Меморандуми</i>
<ul style="list-style-type: none"> • підготовка пропозицій щодо реформування системи професійної освіти та створення професійних та освітніх стандартів; • надання консультативної допомоги з питань, що мають спільний інтерес; • участь у спільних заходах: конкурсах, виставках, конференціях, круглих столах тощо; • розробка механізмів забезпечення випускників професійно-технічних і вищих навчальних закладів робочими місцями на підприємствах; • розробка пропозицій щодо сумісного надання випускникам професійних кваліфікацій роботодавцями і навчальними закладами; • закріплення великих організацій за професійно-технічними і вищими навчальними закладами для надання шефської допомоги; • забезпечення практичної підготовки учнів професійно-технічних, студентів вищих навчальних закладів та стажування викладачів професійно-теоретичної підготовки, майстрів виробничого навчання на базових підприємствах; • запровадження виплати підприємствами та організаціями галузевих, іменних стипендій кращим учням, студентам професійно-технічних і вищих навчальних закладів; • надання підприємствами та організаціями допомоги в утриманні та розвитку матеріально-технічної бази професійно-технічних і вищих навчальних закладів; • запровадження підприємствами та організаціями матеріального і морального стимулювання викладачів професійно-теоретичної підготовки та майстрів виробничого навчання професійно-технічних і вищих навчальних закладів; • взаємне поширення інформації з питань, що стосуються розвитку професійної освіти і підготовки кадрів для будівництва, рекламування та популяризація в засобах масової інформації, своїх web-ресурсах. 	<p>Меморандум про співпрацю між Міністерством освіти і науки України та Товариством з обмеженою відповідальністю «ВІАТЕК»;</p> <p>Меморандум про співпрацю між Міністерством освіти і науки України та Українською асоціацією виробників феросплавів та іншої електрометалургійної продукції «УкрФА»;</p> <p>Меморандум про співпрацю між Міністерством освіти і науки України та Міжнародною фундацією виборчих систем;</p> <p>Меморандум про співпрацю між МОН, ТОВ «Захід-Схід Консалтинг» і ГО «Міжнародний клуб ділових людей»;</p> <p>Меморандум про впровадження пілотного проекту між МОН, Одеською ОДА та ГО «Інститут професійних кваліфікацій»;</p> <p>Зміни до Меморандуму про співробітництво між МОН і ТОВ «Снежка-Україна»;</p> <p>Зміни до Меморандуму про співробітництво між МОН і ТОВ «Кнауф Гіпс Київ»;</p> <p>Меморандум Про співробітництво між МОН і ТОВ «Фомальгаут-Полімін»;</p> <p>Меморандум Про співробітництво між МОН і ТОВ «ЗІП»;</p> <p>Меморандум Про співробітництво між МОН і Будівельною палатою;</p> <p>Меморандум Про співробітництво між МОН і ТОВ «КНАУФ ГПС Київ»;</p> <p>Меморандум Про співробітництво між МОН і ТОВ «Снежка-Україна»;</p> <p>Меморандум Про співробітництво між МОН та громадською спілкою «Національне партнерство в легкій промисловості»;</p> <p>Меморандум Про співробітництво між МОН та ПАТ «Українська залізниця»;</p> <p>Меморандум Про співпрацю між МОН та Федерацією роботодавців України;</p> <p>Меморандум Про співробітництво між МОН та Швейцарською Конфедерацією, представленою Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва та ТОВ «Геберіт Трейдінг»;</p> <p>Меморандум Про співробітництво між МОН та Швейцарською Конфедерацією, представленою Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва та ТОВ «Геберіт Трейдінг» (зі змінами);</p> <p>Меморандум Про співробітництво між МОН та ТОВ «Клопотенко»;</p> <p>Меморандум Про співпрацю між МОН та ПП «Академія професійної освіти спеціалістів індустрії краси «Партнер Плюс»;</p> <p>Меморандум Про співпрацю між МОН та «S&A Group».</p>

Отримавши диплом професійного фахівця у таких закладах ПТО їх випускники мають навички роботи з технікою та устаткуваннями на конкретному виробництві, розуміють основи технологічних процесів виробництва, володіють досвідом взаємодії з фахівцями підприємства в межах здійснення технологічних процесів, а відтак, ймовірність отримати роботу на даному підприємстві за спеціальністю у них доволі висока.

Успішні пілотні проекти дуального навчання у ПТНЗ в Україні реалізовувалися у 2015-2017 роках. Зокрема, дані проекти було реалізовано на базі Вищого професійного училища № 33 м. Києва (професія «Кухар»), Вищого професійного художнього училища м. Львова (професія «Маляр»), Вищого професійного училища машинобудування м. Запоріжжя (професія «Токар») [4].

Пілотні проекти у трьох експериментальних групах показали успішні результати запровадження окремих елементів дуальної освіти, а саме: високий рівень працевлаштування випускників за спеціальністю – до 97 %, значне зростання рівня якості професійної підготовки – до 12-17 %, отримання ПТНЗ додаткових фінансових ресурсів – до 50 тис. грн. у кожному навчальному закладі, скорочення витрат на житлово-комунальні послуги та матеріали для практичних майстерень і цехів ПТНЗ, стійка взаємодія та тісна співпраця зі потенційними стейкхолдерами.

Слід відмітити, що в Україні вже у 2020/2021 навчальних роках 217 закладів ПТО, у яких навчаються 12395 учнів, успішно використовують елементи дуальної освіти у навчальному процесі.

Непереборні обставини поширення COVID-19 спонукав перехід учнів ПТНЗ на дистанційну форму навчання. Серед ресурсів, які підприємства в Україні могли надавати для підготовки фахівця, були: онлайн-платформи, навчальні відео-тренінги, інструкції підприємств та інше.

Викликами сучасного періоду активного впровадження елементів дуальної освіти у навчальних процес закладів ПТО є:

– невирішеність питань щодо надання податкових пільг та преференцій роботодавцям, які виступають потенційними стейкхолдерами, для забезпечення оплати праці учням ПТНЗ як позаштатним працівникам підприємства

(установи, організації), а також оплати праці консультантам на виробництві, які забезпечують ефективність виконання учнем своїх професійних обов'язків;

– необхідність забезпечення постійного оновлення змісту ПТО, введення до навчальних планів освітніх програм нових тем, пов'язаних із постійною модернізацією, цифровізацією технологічних процесів на виробництві, упровадження нових технологій виробництва;

– усунення проблем організації та механізму реалізації навчально-виробничого процесу у закладах ПТО з використанням елементів дуальної освіти (визначення підходів до зайнятості педагогічних працівників та використання навчально-виробничих приміщень ПТНЗ, інше).

Виникнення та поширення дуальної освіти, як форми ДПП, серед зарубіжних країн найбільш характерне для Німеччини, Австрії, Канади, Китаю, країн Південної Америки [2, с. 57; 8].

У країнах активного використання дуальної освіти у закладах ПТО приблизно 40-50 % молоді одного віку навчаються за дуальною системою. Кожне 5-те підприємство, для прикладу, Німеччини, Австрії, Канади та інших країн займаються навчанням учнів ПТНЗ безпосередньо на виробництві. Водночас, 2/3 цих учнів проходять навчання на середніх і великих підприємствах цих країн, що дозволяє їм у подальшому залишитись працювати на ньому, або ж отримати хорошу рекомендацію щодо майбутнього працевлаштування на інших підприємствах чи продовження навчання у ВНЗ.

Щорічно «...підприємства Німеччини укладають понад 0,5 млн. угод щодо професійної освіти та інвестують в цю сферу понад 30 млрд. євро» [6].

Сьогодні лише в Казахстані більше ста організацій та установ технічної та професійної освіти, а також галузевих підприємств запровадили елементи дуальної освіти (зокрема, в таких галузях, як: сільське, лісове господарство, транспортна галузь, машинобудування, металургія, хімічне та нафтогазове виробництво). Даними підприємствами надано 170,3 тис. робочих місць для проходження практики та дуального навчання, 5,1 тис. місць – замовлень на навчання конкретних фахівців та видаються стипендії учням за рахунок власних коштів підприємств.

ДПП у формі дуального навчання в освітньому процесі або елементи дуальної освіти у країнах світу характеризуються специфічними ознаками, наведеними у таблиці 2.

Таблиця 2. Специфічні ознаки ДПП у формі дуальної освіти у закладах ПТО зарубіжних країн [1; 6]

<i>№ n/n</i>	<i>Специфічні ознаки дуальної освіти</i>
1.	укладання 3-стороннього договору про професійне навчання (підприємство – учень - ПТНЗ);
2.	70-80% навчання проходить на виробництві -3-4 дні на тиждень учень навчається на підприємстві і 1-2 дні у навчальному закладі;
3.	основні витрати по професійному навчанню несе підприємство;
4.	підприємство сплачує компенсацію інструкторам, які відволікаються від основної роботи і займаються наставництвом;
5.	учень на підприємстві отримує винагороду (зарплата учня в середньому становить 80% від зарплати кваліфікованого співробітника);
6.	за навчання учнів існують різні державні субсидії для підприємств, а також податкові пільги;
7.	підсумковий контроль знань здійснюється незалежними комісіями торгово-промислових палат;
8.	чітке дотримання законодавчо обмежених норм в діяльності закладів ПТО;
9.	підтримка дуальної системи бізнесом, соціальними партнерами, державою, освітніми закладами;
10.	після здачі іспитів випускник отримує 3 свідоцтва: закладу ПТО, підприємства і державно визнане свідоцтво з професії від торговельно-промислових палат.

Окремо формуються два рамкових плани навчання: Стандарт професійної освіти для підприємства і Стандарт професійної освіти для закладу ПТО.

Світова практика вказує на те, що фінансове забезпечення ПТО з використанням дуальної форми навчання передбачає частку держави у розмірі 45 % і частку підприємств у розмірі 55 %. Значна роль у підготовці фахівця професійної освіти відводиться торгово-промисловим палатам та профспілкам (див. табл. 3).

Дуальна освіта у закладах ПТО в зарубіжних країнах характеризується низкою переваг як для учнів, роботодавців, так і для держави. Зокрема, такими перевагами для учнів ПТНЗ є:

– отримання заробітної плати безпосередньо у період професійного навчання, яка складає в межах від 300 євро до 800 євро за 1 місяць;

- навчальний процес здійснюється в реальних умовах виробництва, що значно спрощує процес набуття практичних навиків роботи;
- проходить активна ідентифікація учня з процесом виробництва, що допомагає усвідомити себе членом єдиної командної роботи на виробництві і містить неабиякий психологічний аспект підготовки учня до усвідомленого життя в реальних умовах;
- учні – практиканти мають змогу отримати професійні знання, навички та уміння для подальшого професійного зростання [7];
- як вказує досвід, понад 43 % таких учнів після завершення навчання працюють за отриманою спеціальністю;
- професійний сертифікат, виданий торгово-промисловою палатою після завершення навчання, є офіційно визнаним в багатьох країнах світу;
- питома вага учнів за даним видом навчання у закладах ПТО складають 5-6 % усіх зайнятих працівників на виробництві.

Таблиця 3. Участь у підготовці фахівця з професійної освіти ТПП та профспілок у зарубіжній практиці ДПП [2; 6]

<i>Участь торгово-промислових палат (ТПП)</i>	<i>Участь профспілок</i>
Надають консультативні послуги щодо проведення навчального процесу;	Узгоджують оплату учнів ПТНЗ відповідно до укладених угод;
Здійснюють підготовку інструкторів з числа працівників підприємства;	Контролюють процес виробничого навчання;
Здійснюють перевірку та сертифікацію підприємств, які здійснюють навчання учнів ПТНЗ за дуальною освітою;	Приймають участь у розробці стандартів професійної освіти; входять до складу екзаменаційних комісій у закладах ПТО.
Проводять аудит, перевірку процесу виробничого навчання та беруть участь у вирішенні спорів між учнем та підприємством;	
Організують зріз знань, проміжні іспити для учнів ПТНЗ;	
Допомагають в укладанні договорів між ПТНЗ та підприємством та у пошуку учнів і випускників ПТНЗ для залучення їх до професійної діяльності;	
Організують просвітницькі заходи у сфері ПТО.	

- Перевагами участі роботодавців у дуальному навчанні учнів ПТО є:
- їх безпосередня участь у розробці Стандартів професійної освіти з можливістю впливати на освітній процес закладів ПТО;

- можливість отримання фахово-компетентних випускників, які за якістю підготовки відповідають вимогам роботодавців;
- залучення молодих кадрів до виробничого процесу обумовлює зростання продуктивності праці;
- відмічено суттєву економію підприємства на пошуку кваліфікованих спеціалістів;
- мають можливість здійснювати контроль за виробничим навчанням;
- виступають учасниками узгодження оплати праці практикантів разом з представниками профспілкових організацій.

До істотних переваг участі держави у ДПП в професійній освіті є:

- скорочення витрат фінансових ресурсів на підготовку кваліфікованого робітника;
- забезпечення якості при розробленні стандартів професійної освіти, адже участь у розробці беруть безпосередньо стейкхолдери;
- здійснює контроль за навчально-виробничим процесом у закладах ПТО, приймає участь у профорієнтаційній роботі шляхом аналізу попиту на робітничі спеціальності на ринку праці;
- підтримує особи з обмеженими можливостями шляхом забезпечення фінансування отримання ними відповідних професій;
- бере участь у формуванні законодавчої бази щодо діяльності закладів ПТО, прогнозує чисельність випускників професійної освіти в умовах демографічно нестабільної ситуації [5];
- проводить оцінювання знань учнів, а також здійснює акредитацію і ліцензування діяльності закладів ПТО.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи досвід зарубіжних країн в частині ефективного впровадження ДПП в розвитку професійної освіти слід відмітити, що позитивні аспекти світового досвіду в Україні наштовхуються на ряд системних недоліків діючої практики у цій сфері. Зокрема, основна увага зосереджується на врегулюванні законодавчих питань, відволікаючи увагу від нагальних економічних і соціальних проблем, а також самого механізму функціонування і регулювання такого виду

партнерства. З метою становлення, ефективного функціонування та розвитку ДПП доцільно реалізувати наступні підходи на державному рівні, а саме:

1) провести аналіз сучасного стану реалізації проектів ДПП у сфері професійної освіти в Україні з метою виявлення позитивних і негативних аспектів його реалізації у триєдиному симбіозі його учасників: держави, підприємств та закладів ПТО;

2) розробити концепцію сталого розвитку ДПП у сфері професійної освіти України з урахуванням світового досвіду, яка включатиме чітко визначені цілі, основні завдання, базові принципи, механізми та інструменти реалізації програм і заходів;

3) прийняти науково обґрунтовану довгострокову стратегію розвитку ДПП та розробити модель державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в Україні, адже ДПП виступає потенційним інструментом у соціально-економічному розвитку країни та сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності країни на світовому ринку.

Література

1. Бородієнко О. Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації. *Педагогічна газета України*. 2021. № 5. С. 285.
2. Вороніна-Пригодій Д., Кравець С. Регіональні особливості європейської системи державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Professional Pedagogics*. 2022. № 1(24). С. 56-63.
3. Державно-приватне партнерство. Навчально-практичні центри. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehniczna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/derzhavno-privatne-partnerstvo> (дата звернення: 14.06.2023)
4. Дуальна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehniczna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/dualna-osvita> (дата звернення: 14.06.2023)
5. Дьоміна І.О. Державно-приватне партнерство як механізм розвитку сфери

освіти в Україні в умовах децентралізації та глобалізації. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2021. Том 32 (71). С. 52-58.

6. Савченко І. Методологічні підходи і організаційні особливості підготовки кваліфікованих робітників в умовах дуальної системи освіти: досвід країн Євросоюзу та перші етапи реалізації в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/dualna/7-savchenko-170217.pdf> (дата звернення: 14.06.2023)
7. Сидор І. П. Організація діяльності та фінансове забезпечення закладів професійно-технічної освіти в Україні. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 3. С. 156-168.
8. Шилепницький П., Петрова І. Особливості використання державно-приватного партнерства в освіті: закордонний досвід. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.12.12 (дата звернення: 12.06.2023)

References

1. Borodienko, O. (2021), “New management mechanisms based on partnership and standardization”, *Pedagogichna gazeta Ukrainy*, vol. 5, p. 285.
2. Voronina-Prygodii, D., and Kravets, S. (2022), “Regional features of the European system of public-private partnership in the field of professional (vocational and technical) education”, *Profesiyna pedahohika*, vol. 1 (24), pp. 56-63.
3. The official site of Ministry of Education and Science of Ukraine (2023), “Public-private partnership. Educational and practical centers”, available at: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/derzhavno-privatne-partnerstvo> (Accessed: 14 June 2023).
4. The official site of Ministry of Education and Science of Ukraine (2023), (2023), “Dual education”, available at: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo->

ta-dualna-osvita/dualna-osvita (Accessed : 14 June 2023).

5. Domina, I. O. (2021), “Public-private partnership as a mechanism for the development of the sphere of education in Ukraine in conditions of decentralization and globalization”, *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernads'koho*, vol. 32 (71), pp. 52-58.
6. Savchenko, I. (2023), “Methodological approaches and organizational features of the training of qualified workers in the conditions of the dual education system: the experience of the European Union countries and the first stages of implementation in Ukraine”, available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/dualna/7-savchenko-170217.pdf> (Accessed: 14 June 2023).
7. Sydor, I. (2011), “Organization of activities and financial support of vocational and technical education institutions in Ukraine”, *Naukovyy visnyk: finansy, banky, investytsiyi*, vol. 3, pp. 156-168.
8. Shylepnytsky, P. and Petrova, I. (2019), “Peculiarities of using public-private partnership in education: foreign experience”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 12, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/14.pdf (Accessed: 11 June 2023).

Стаття надійшла до редакції 15.06.2023 р.